

Αξιολόγηση προγράμματος ασύγχρονης τηλεκατάρτισης μέσα από τη διερεύνηση των απόψεων και των στάσεων των εκπαιδευομένων

Δημήτριος Τσιπιανίτης

Εισαγωγή

Μία νέα μέθοδος που εξαπλώνεται όλο και περισσότερο διεθνώς, είναι η Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση η οποία συναντάται συχνά και ως Τηλεκπαίδευση. Πρόκειται για μία νέα «φιλοσοφία» μετάδοσης της γνώσης από απόσταση στο πλαίσιο της δια βίου μάθησης, η οποία καταργεί τους περιορισμούς της συμβατικής διδασκαλίας, μέσω της χρήσης νέων τεχνολογιών και συμβάλλει στην κάλυψη εκπαιδευτικών αναγκών που προκύπτουν τόσο πριν αλλά κυρίως μετά την ένταξη των ατόμων στην αγορά εργασίας.

Τηλεκπαίδευση είναι η διαδικασία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με τη χρήση νέων τεχνολογιών και με κύριο μέσω επικοινωνίας το διαδίκτυο, είναι ένα βήμα πιο πέρα από την παραδοσιακή, αφού μπορεί πλέον να ενσωματώσει στα μέσα που χρησιμοποιεί ένα πλήθος από εργαλεία που έχει αναπτύξει η πληροφορική, ώστε να μετατρέψει τις στατικές σελίδες ενός βιβλίου, σε δυναμικές, με κίνηση, με παραπομπή σε ηλεκτρονικές διευθύνσεις, με ενσωμάτωση video. (Σιδηρόπουλος, 2008:28).

Οι μορφές τηλεκπαίδευσης - τηλεκατάρτισης που βασίζονται στη χρήση του Διαδικτύου ταξινομούνται σε δύο γενικές κατηγορίες τη «σύγχρονη» και την «ασύγχρονη» και σύμφωνα με τον Jarvis «είναι εκείνες οι μορφές εκπαίδευσης, όπου παρέχονται οργανωμένες ευκαιρίες μάθησης, συνήθως με τεχνολογικά μέσα σε εκπαιδευόμενους, οι οποίοι μελετούν ατομικά και αποκομμένοι από τον εκπαιδευτή ως προς το χώρο και το χρόνο» (Jarvis, 2003:224).

Βιβλιογραφική Επισκόπηση

Στις εμπειρικές μελέτες ως επίκεντρο του ερευνητικού ενδιαφέροντος τίθενται οι αντιλήψεις, οι στάσεις και οι προσδοκίες των εκπαιδευομένων μετά από τη συμμετοχή τους σε προγράμματα τηλεκατάρτισης. Έγινε προσπάθεια αποτίμησης ζητημάτων όπως τα εμπόδια που συνάντησαν, η ποιότητα των εργασιών, το ηλεκτρονικό σύστημα μάθησης, η επάρκεια του υλικού και τέλος οι προτάσεις τους για τη βελτίωση του προγράμματος. Στην έρευνα των Γιωτοπούλου,

Τσιαούση & Γιωτοπούλου (2009), πέραν των παραπάνω εξετάστηκαν τα κίνητρα του καθενός στα οποία βάσισαν την ανάγκη λήψης του πιστοποιητικού και ανέδειξαν τις προσωπικές αλλά και επαγγελματικές ανάγκες, χωρίς όμως να υποτιμηθεί και το κίνητρο της δωρεάν εκπαίδευσης που τους παρεσχέθη.

Από τα αποτελέσματα των ερευνών αναδεικνύονται τα πλεονεκτήματα της τηλεεκπαίδευσης έναντι της παραδοσιακής με βασικότερο αυτό της ελευθερίας του χρόνου και του χώρου εκπαίδευσης. Στην μελέτη των Καλογιαννάκη, Μακρυγιαννάκη & Ποτηράκη (2011), προκύπτει η θετική στάση των εκπαιδευομένων σε θέματα που άπτονται στο περιεχόμενο, στους εκπαιδευτικούς στόχους, στην αλληλουχία των διδακτικών ενοτήτων καθώς και στη φιλικότητα της πλατφόρμας η οποία ενίσχυσε τη συνεργατικότητα και την επικοινωνία των μελών της. Ο Σωτηριάδης (2011), ανέδειξε το βαθμό ικανότητας εμπλοκής των εκπαιδευομένων στον συγκεκριμένο τρόπο διδασκαλίας καθώς και στη βελτίωση των προσωπικών και επαγγελματικών τους δεξιοτήτων.

Συνολικά τα αποτελέσματα των ερευνών φανερώνουν την αποδοχή λειτουργίας της υπηρεσίας σύγχρονης - ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης και την παραδοχή ότι θα αποτελέσει σημαντικό κομμάτι της εκπαιδευτικής διαδικασίας με στόχο την πλήρη εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της.

Πέραν των διαπιστώσεων καταδεικνύεται η ανάγκη από το σύνολο των μελετητών για περαιτέρω διερεύνηση του πεδίου. Οι Καλογιαννάκης, Μακρυγιαννάκη & Ποτηράκης (2011) και ο Σωτηριάδης (2011), προκαλούν για μελλοντική έρευνα την επίδραση των δημογραφικών χαρακτηριστικών των εκπαιδευομένων σε μεγαλύτερο δείγμα για την ασφαλέστερη εξαγωγή συμπερασμάτων. Οι Παπαευαγγέλου, Αναστασιάδης & Λάμπρας (2007) επισημαίνοντας την μελλοντική αύξηση προγραμμάτων τηλεεκπαίδευσης ενηλίκων προτείνουν αντίστοιχες έρευνες να μελετήσουν τις μαθησιακές προτιμήσεις, την προσωπικότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων. Οι Εμμανουηλίδου, Αντωνίου & Δερρή (2009), προτείνουν περαιτέρω έρευνες που θα μπορούσαν να επιβεβαιώσουν και να ενισχύσουν τα οφέλη αυτής της μεθόδου μάθησης ώστε να χρησιμοποιηθεί ευρύτερα ως μέθοδος επιμόρφωσης εν ενεργεία διδασκόντων. Οι Γιωτοπούλου, Τσιαούση & Γιωτοπούλου (2009), διαπιστώνοντας την επιμορφωτική ετοιμότητα της κοινωνίας θεωρούν αναγκαία την περαιτέρω διερεύνηση όλων εκείνων των παραγόντων που θα πρέπει η εκπαίδευση ενηλίκων να της παρέχει ώστε η ετοιμότητα να μετατραπεί σε επιμορφωτική συμπεριφορά.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση τόσο η σύγχρονη όσο και η ασύγχρονη δίνει αναμφίβολα νέες προοπτικές στις μεθόδους που οι άνθρωποι εκπαιδεύονται. Τα τελευταία χρόνια οι εκπαιδευτικοί φορείς δείχνουν να έχουν αντιληφθεί τη σημασία ενσωμάτωσης της τεχνολογίας όλο και περισσότερο στα εκπαιδευτι-

κά τους προγράμματα. Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας και χρήσης του διαδικτύου ωθεί τα προγράμματα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης να λειτουργούν αποδοτικότερα και ταχύτερα δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για την αλληλο-συμπλήρωση μεταξύ της παραδοσιακής και της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Η περαιτέρω έρευνα αυτού του είδους προγραμμάτων θα συντελέσει στη βελτίωση τόσο του διδακτικού υλικού όσο και των μεθόδων, εκμεταλλευόμενοι τις νέες τεχνολογίες και τεχνικές βασιζόμενων στις ανάγκες των επιμορφούμενων, λαμβάνοντας υπόψη τα οικονομικά, πολιτισμικά, κοινωνικά δεδομένα αίροντας τις αδυναμίες και περιορισμούς της συμβατικής εκπαίδευσης.

Ο σκοπός και οι στόχοι της έρευνας

Ο σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η αξιολόγηση της ασύγχρονης τηλεεκπαίδευσης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού προγράμματος συνεργασίας Ελλάδας – Ιταλίας «Innova Net» για την ενέργεια και το περιβάλλον, ως διάσταση του πεδίου Εκπαίδευση εξ αποστάσεως, μέσω της διερεύνησης των απόψεων των ενηλίκων εκπαιδευομένων που συμμετείχαν. Η κατάρτιση απευθυνόταν σε προπτυχιακούς, μεταπτυχιακούς φοιτητές, αλλά και σε επαγγελματίες που τους ενδιέφερε η περαιτέρω γνώση στην αξιοποίηση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, τις εφαρμογές αυτών, το κόστος, τα οφέλη, τις νέες αρχιτεκτονικές, επιπρόσθετα στην αξιοποίηση του εδαφικού πλούτου και στις πρακτικές προστασίας του περιβάλλοντος.

Με βάση τη βιβλιογραφική ανασκόπηση και επιπλέον λαμβάνοντας υπόψη τις θεωρητικές προσεγγίσεις της εκπαίδευσης ενηλίκων και κυρίως τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ενηλίκων εκπαιδευομένων (Κόκκος, 1999:55), τον ορισμό της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης του Λιοναράκη ο οποίος ορίζει την εκπαίδευση εξ αποστάσεως ως «την εκπαίδευση που διδάσκει και ενεργοποιεί τον μαθητή πώς να μαθαίνει μόνος του και πώς να λειτουργεί αυτόνομα προς μία ευρετική πορεία αυτομάθησης και γνώσης» (Λιοναράκης (2001), et. al. Παπαευαγγέλου, Αναστασιάδης, & Λάμπας 2007:6) και τέλος ότι η στάση ενός ατόμου, σύμφωνα με τους Βασιλού και Χαραμή (2000), et. al. Παπαευαγγέλου, Αναστασιάδης, & Λάμπας (2007:6) είναι μια συναισθηματική προδιάθεση, θετική ή αρνητική για κάποιο συγκεκριμένο θέμα τίθενται οι εξής επί μέρους στόχοι της έρευνας.

Αφενός να καταγραφούν οι απόψεις και οι εντυπώσεις των συμμετεχόντων σχετικά με το παρεχόμενο διδακτικό υλικό, τον τρόπο αξιολόγησης της παρεχόμενης γνώσης και αφετέρου την αξιολόγηση της πλατφόρμας με δείκτη το βαθμό αλληλεπίδρασης.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι η εξ αποστάσεως επιμόρφωση διαφέρει σημαντικά από τον παραδοσιακό τρόπο και άρα η ανατροφοδότηση αποτελεί επιτα-

κτική ανάγκη, εξετάζεται ο ρόλος του εκπαιδευτή, η ευκολία πρόσβασης στη γνώση, η έλλειψη ομαδικότητας που ενδεχομένως υφίσταται καθώς και ο βαθμός ανεξαρτησίας του εκπαιδευόμενου σε σχέση με το χρόνο, το χώρο και την ελευθερία πρόσβασης στο υλικό.

Οι λόγοι επιλογής και τα κίνητρα για συμμετοχή στο πρόγραμμα κατάρτισης. Εξέταση του βαθμού ικανοποίησης προσωπικών προσδοκιών για γνώση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και αν αυτό θα αυτό θα αποτελέσει κίνητρο για επαγγελματικό προσανατολισμό.

Διαμόρφωση των ερευνητικών ερωτημάτων

Με βάση την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, το σκοπό, και τους επί μέρους στόχους διαμορφώνονται οι παρακάτω ερευνητικοί άξονες:

Ο πρώτος άξονας μελετά «τεχνικά» χαρακτηριστικά της κατάρτισης σχετικά με το εκπαιδευτικό υλικό και την πλατφόρμα υποστήριξης.

- 1.1. Πώς αξιολογείται το εκπαιδευτικό υλικό σχετικά με την ευκολία κατανόησης;
- 1.2. Το ερωτηματολόγιο και τα προβλήματα αξιολόγησης ανταποκρίνονταν σε αυτά που διδαχτήκαν;
- 1.3. Το εκπαιδευτικό υλικό καλύπτει σφαιρικά και διεπιστημονικά την επιλεγείσα θεματολογία;
- 1.4. Η χρήση της πλατφόρμας καθοδηγεί το σπουδαστή στη μελέτη, προάγει την αλληλεπίδραση;

Ο δεύτερος ερευνητικός άξονας μελετά τις απόψεις των καταρτιζομένων σχετικά με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

- 2.1. Ευνοείται η ανεξαρτησία της μελέτης ως προς τον τόπο, το χρόνο και τον προσωπικό ρυθμό παρακολουθώντας το πρόγραμμα ασύγχρονης τηλεκατάρτισης;
- 2.2. Ευνοείται η ευκολία πρόσβασης στη γνώση ανεξαρτήτως φύλου, πολιτισμικότητας, πεποιθήσεων, ακόμα και από άτομα με κινητικές δυσκολίες;
- 2.3. Υποβαθμίζεται ο ρόλος του εκπαιδευτή με κίνδυνο αντικατάστασής του από τις νέες τεχνολογίες;
- 2.4. Ενισχύεται η απομόνωση και η αποξένωση με αποτέλεσμα την έλλειψη ομαδικότητας στην εκπαίδευση εξ αποστάσεως;

Στον τρίτο ερευνητικό άξονα ερευνώνται τα αποτελέσματα σχετικά με την ικανοποίηση των κινήτρων, των ενδεχόμενων προσδοκιών σχετικά με τις προ-

σωπικές και επαγγελματικές ανησυχίες των εκπαιδευομένων.

- 3.1. Η θεματολογία του προγράμματος ανταποκρίνεται στις προσωπικές προσδοκίες των εκπαιδευομένων;
- 3.2. Δημιουργήθηκαν κίνητρα μετά την ολοκλήρωση της κατάρτισης για την περαιτέρω διερεύνηση του πεδίου;
- 3.3. Ποιες οι ενδεχόμενες προσδοκίες των καταρτιζομένων όσον αφορά την επαγγελματική βοήθεια μετά το πέρας της επιμόρφωσής;
- 3.4. Ποια ήταν τα κίνητρα και τα κριτήρια επιλογής της συγκεκριμένης εξ αποστάσεως κατάρτισης;

Μεθοδολογικό πλαίσιο

Η έρευνα κινείται στο πλαίσιο της ποσοτικής διερεύνησης λόγω του ότι βασίζεται στη δειγματοληψία με τυποποιημένο ερωτηματολόγιο, πίνακες και διαγράμματα προσφέροντας τη δυνατότητα στον ερευνητή να προσεγγίσει μεγάλο μέρος του πληθυσμού για τον έλεγχο της θεωρίας, καθώς και τη διεξαγωγή στατιστικών αναλύσεων με τη χρήση στατιστικών μέσων, ώστε να εντοπιστούν οι παράγοντες που έχουν την πιο θετική ή αρνητική αξιολόγηση. Η τυποποίηση των στοιχείων που συλλέγονται, η δυνατότητα προσέγγισης μεγάλου μέρους πληθυσμού και η επιδεκτικότητα των στοιχείων σε στατιστικές μεθόδους ανάλυσης καθιστούν την ποσοτική ως την πιο διαδεδομένη μορφή εμπειρικής έρευνας (Κυριαζή, 2002).

Σύμφωνα με τον Bryman (2004) μειονεκτεί όμως στο ότι δεν επιτρέπει την προσέγγιση του αντικειμένου της έρευνας σε βάθος σε αντίθεση με την ποιοτική προσέγγιση που μας επιτρέπει την ανάλυση του αντικειμένου της έρευνας με εις βάθος ανάλυση, η οποία ωστόσο, ενέχει το μειονέκτημα της υποκειμενικότητας και των βεβιασμένων αποτελεσμάτων. Η ποιοτική μέθοδος δεν προτιμήθηκε στην έρευνα μας γιατί αποσκοπεί περισσότερο στην κατανόηση των αιτιών ενός προβλήματος, την εκμαίευση του τρόπου σκέψης και των βαθύτερων κινήτρων κάποιων συμπεριφορών.

Οι ερευνητές δεν πρέπει να διασφαλίσουν μόνο ότι θα τους επιτραπεί να έχουν πρόσβαση στο δείγμα αλλά επίσης να εξασφαλίσουν και το γεγονός ότι η συγκεκριμένη πρόσβαση θα είναι και στην πράξη εφικτή (Cohen, Manion & Morisson, 2008:162).

Έχοντας εξασφαλίσει την άδεια από τον επικεφαλής του Ερευνητικού προγράμματος συνεργασίας Ελλάδας – Ιταλίας, «INNOVA-NET», ως πληθυσμός στόχος ορίζονται οι συμμετέχοντες μίας εκ των δράσεων του προγράμματος, στο πλαίσιο της οποίας επιμορφώθηκαν, μέσω ασύγχρονης τηλεκατάρτισης στο γνωστικό αντικείμενο «Ενέργεια και Περιβάλλον». Ο πληθυσμός στόχος όπως αυτός ορίζεται από τον Creswell είναι μια ομάδα ατόμων με ορισμένα

κοινά χαρακτηριστικά γνωρίσματα που ο ερευνητής μπορεί να προσδιορίσει και να μελετήσει. (Creswell, 2011:179).

Ο πληθυσμός στόχος αποτελούνταν κυρίως από προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές καθώς επίσης και από νέους με κοινό στόχο το κίνητρο για την απόκτηση γνώσης γύρω από τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στον τομέα της βιομηχανίας, των κατασκευών και της γεωργίας. Για τις πρόσφατες εξελίξεις των συστημάτων ηλεκτρικής ενέργειας που βασίζονται στα φωτοβολταϊκά καθώς επίσης για τις σύγχρονες πρακτικές επεξεργασίας λυμάτων.

Το διεθνές σεμινάριο ήταν προσβάσιμο διαδικτυακά από τις 8 Οκτωβρίου μέχρι της 3 Νοεμβρίου 2013 διάρκειας 8 ωρών και μετά την ολοκλήρωση της παρακολούθησης και των σχετικών εργασιών και κουίζ χορηγείτο πιστοποιητικό παρακολούθησης.

Μέσα από τον πληθυσμό στόχο των 95 ατόμων θα επιλεγεί ένα δείγμα 32 ατόμων για τη μελέτη μας. Σύμφωνα με τον Creswell δείγμα είναι μια υποομάδα του πληθυσμού στόχου που ο ερευνητής σχεδιάζει να μελετήσει για να κάνει γενικεύσεις που θα αφορούν με τον πληθυσμό στόχο (Creswell, 2011:179).

Όπως αναφέρει ο Creswell (2011) οι ερευνητές χρησιμοποιούν δύο βασικές μεθόδους δειγματοληψίας. Αυτή που βασίζεται στη θεωρία των πιθανοτήτων το οποίο είναι γνωστό και ως τυχαίο δείγμα και τη θεωρία που βασίζεται στη δειγματοληψία χωρίς πιθανότητα γνωστό και ως δείγμα σκοπιμότητας. Παράγοντες όπως το μέγεθος της ακρίβειας, τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού στόχου, η διαθεσιμότητα των συμμετεχόντων, η ικανοποίηση των ερευνητικών ερωτημάτων, οι πρακτικοί λόγοι της δειγματοληψίας, η διευκόλυνση της ερευνητικής διαδικασίας είναι αυτοί που θα επηρεάσουν τον ερευνητή για τη μέθοδο δειγματοληψίας που θα επιλέξει. Λαμβάνοντας υπόψη την άποψη του Creswell (2011) ότι η «απλή τυχαία δειγματοληψία» πρόκειται για τη δημοφιλέστερη και ακριβέστερη μέθοδος για την εξαγωγή συμπερασμάτων, τους προαναφερθείς παράγοντες και αίροντας τον προβληματισμό των Cohen, Manion & Morisson (2008) ότι η συγκεκριμένη μέθοδος απαιτεί έναν κατάλογο που να περιλαμβάνει όλο τον πληθυσμό που βρίσκεται υπό διερεύνηση (ο οποίος είναι στη διάθεσή μας), επιλέχθηκε ως η προσφιλέστερη μέθοδος για την έρευνά μας.

Ως μέσο συλλογής των εμπειρικών δεδομένων που χρησιμοποιήθηκε στην ποσοτική μας έρευνα ήταν το ερωτηματολόγιο το οποίο σύμφωνα με τους Wilson & McLean (1994) είναι ευρέως διαδεδομένο και εύχρηστο εργαλείο συλλογής δεδομένων για επισκοπήσεις, μπορεί να επιδοθεί χωρίς την παρουσία του ερευνητή και είναι σχετικά εύληπτο και εύκολο στην ανάλυση. Αποτελεί το φθηνότερο τρόπο συλλογής δεδομένων και ένα από τα πλέον σημαντικά πλεονέκτημα του, είναι ότι το δείγμα της έρευνας απαντά υποχρεωτικά στο ίδιο πλαίσιο αναφοράς κάθε φορά.

Κατά το σχεδιασμό του ερωτηματολογίου λάβαμε υπόψη μας παράγοντες όπως το μέγεθος του, τη σαφήνεια που παρέχει στο τίτλο και στις οδηγίες συμπλήρωσης, τα ερωτήματα έχουν τεθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να γίνεται εύκολα κατανοητό το υπό εξέταση ζήτημα σε κάθε περίπτωση.

Σύμφωνα με τους Cohen, Manion & Morisson (2008), το ερωτηματολόγιο θα συνιστά πάντα μια εισβολή στη ζωή του απαντώντος, είτε εξαιτίας της χρονοβόρας διαδικασίας συμπλήρωσης είτε λόγω της διατύπωσης απειλητικών ή ευαίσθητων ερωτήσεων είτε εξαιτίας της πιθανής του προσωπικού του χώρου. Οι απαντώντες ερωτηματολογίων δεν είναι απλοί παθητικοί «προμηθευτές» δεδομένων για τους ερευνητές. Είναι υποκείμενα και όχι αντικείμενα της έρευνας. (Cohen, Manion & Morisson, 2008:414). Έτσι φροντίσαμε το ερωτηματολόγιο της έρευνας μας να τηρεί κώδικα δεοντολογίας γνωστοποιώντας τον στόχο της έρευνας και συνοδευόμενο από ενημερωτικά σχόλια για τη συνειδητή συναίνεση τους, του δικαιώματος τους να μην απαντήσουν σε συγκεκριμένες ερωτήσεις, των ευκαιριών που παρέχει η έρευνα για τη βελτίωση προγραμμάτων τηλεκατάρτισης, των εγγυήσεων εμπιστευτικότητας, της ευαισθησίας των ερωτήσεων και τη δυνατότητα κάλυψης ζητημάτων όπως οι ίδιοι οι απαντώντες θέλουν να εκφράσουν και όχι βάσει προώθησης των θέσεων του ερευνητή. Θα αναφέρεται ανώνυμα, και η ανωνυμία του αυτή θα εξασφαλίσει σε αρκετά μεγάλο βαθμό αληθινά ειλικρινείς απαντήσεις.

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 13 κλειστού τύπου ερωτήσεις οι οποίες μας εξασφάλισαν υψηλή αντικειμενικότητα, ευκολία και ταχύτητα στην καταγραφή των απαντήσεων. Οι δομημένες κλειστού τύπου ερωτήσεις είναι χρήσιμες, καθώς μπορούν να παράγουν συχνότερες απαντήσεις και επιδέχονται στατιστικούς χειρισμούς και ανάλυση. (Oppenheim, 1992:115).

Σε γενικές γραμμές οι κλειστού τύπου ερωτήσεις είναι εύκολες στη συμπλήρωση και κωδικοποίηση και δεν είναι μεροληπτικές σε σχέση με το επίπεδο αλφαριθμητισμού των απαντώντων. (Wilson & McLean, 1994:21).

Χρησιμοποιώντας τις φόρμες του “Google Docs” δημιουργήσαμε το ερωτηματολόγιο μας προκειμένου να διεξάγουμε την έρευνα μας. Στάλθηκε με e-mail παροτρύνοντας τους αποδέκτες να αφιερώσουν λίγο από το χρόνο τους για να απαντήσουν στις ερωτήσεις. Το “Google Docs” είναι μία ελεύθερη εφαρμογή γραφείου βασισμένη στο διαδίκτυο η οποία επιτρέπει στους χρήστες να δημιουργούν και να επεξεργάζονται έγγραφα, φόρμες, ερωτηματολόγια σε συνεργασία με άλλους χρήστες του διαδικτύου.

Μετά την παραλαβή των απαντημένων ερωτηματολογίων, προχωρήσαμε στην οριστικοποίηση της κωδικοποίησής τους, για να εξασφαλιστεί η απαραίτητη συνέπεια, στον τρόπο κωδικοποίησης και καταχώρησης των τιμών σε ηλεκτρονικό υπολογιστή. Με το πρόγραμμα EXCEL έγινε η στατιστική επε-

ξεργασία και ανάλυση των δεδομένων, προσφέροντάς μας δυνατότητες για την απαραίτητη δημιουργία αναφορών, ανάλυσης και μοντελοποίησης των ερευνητικών δεδομένων καθώς και την γραφική αναπαράστασή τους.

Η εξέταση θεμάτων εγκυρότητας και αξιοπιστίας της έρευνας

Σύμφωνα με την ποσοτική προσέγγιση της έρευνας, κάθε έρευνα αυτού του τύπου οφείλει να πληροί τα κριτήρια της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας έτσι ώστε ο ερευνητής να μπορεί να υποστηρίξει ότι τα ευρήματα του δύναται να γενικευτούν.

Η εγκυρότητα είναι σημαντικός παράγοντας για την ύπαρξη μιας αποτελεσματικής έρευνας. Αν μια ερευνητική μελέτη δεν είναι έγκυρη δεν έχει απολύτως καμία αξία, αποτελώντας βασική προϋπόθεση τόσο για τις ποσοτικές έρευνες όσο και για τις ποιοτικές (Cohen, Manion & Morisson, 2008:175).

Η Έννοια της Εγκυρότητας του ερωτηματολογίου, είναι να μετρά ακριβώς αυτό που ισχυρίζεται ότι μετρά και προϋπόθεση της εγκυρότητας του, είναι οι ερωτώμενοι να καταλαβαίνουν τις ερωτήσεις με τον ίδιο τρόπο που τις εννοεί ο ερευνητής (Bird, 1999:90).

Στην έρευνα μας, προσπαθήσαμε να εξασφαλίσουμε την εσωτερική εγκυρότητα του ερωτηματολογίου και κατ' επέκταση την εξωτερική εγκυρότητα της έρευνας μας με έναν υψηλό βαθμό βεβαιότητας για τα όσα δηλώνουμε για την πραγματική ουσία των πρωτογενών δεδομένων που συλλέγουμε και τον τρόπο με τον οποίο τελικώς αναλύουμε την ερευνητική κατάσταση (Πετρογιάννης, 2005:78-79).

Η εγκυρότητα του ερωτηματολογίου της πιλοτικής μας έρευνας εξαρτάται αποκλειστικά από το περιεχόμενο του, την καταλληλότητα των κριτηρίων του και την δομή του. Επιπλέον το ερωτηματολόγιο μας θεωρούμε ότι χαρακτηρίζεται από σταθερότητα, συνοχή, είναι αξιόπιστο και μετρά ακριβώς τα χαρακτηριστικά για τα οποία κατασκευάστηκε. Σχεδιάστηκε με διακριτούς άξονες και σαφή κριτήρια, και τίθεται με τρόπο λειτουργικό, σαφή και φιλικό προς το πληθυσμό-στόχο, έτσι ως ώστε να γίνονται εύκολα αντιληπτές οι ερωτήσεις χωρίς να απαιτείται ιδιαίτερη προσπάθεια και περαιτέρω οδηγίες.

Η αξιοπιστία έχει να κάνει με τη συνέπεια και την ακρίβεια. Σύμφωνα με τους Cohen, Manion & Morisson, (2008), για να μπορέσει να θεωρηθεί μια ερευνητική μελέτη αξιόπιστη, πρέπει να αποδείξει ότι στην περίπτωση που διεξαγόταν δεύτερη φορά σε μια παρόμοια ομάδα απαντώντων και σε ένα παρόμοιο περιβάλλον, θα είχαμε ως αποτέλεσμα τα ίδια ερευνητικά αποτελέσματα.

Στη περίπτωση μας, η κατάλληλη επιλογή των προσδιοριστικών κριτηρίων ή μεταβλητών σε συνάρτηση με την πιλοτική έρευνα καταλληλότητας του ερωτηματολογίου μας όπως έχει προαναφερθεί αυξάνει την αξιοπιστία του. Επιπλέον, κατά το σχεδιασμό της ερευνητικής τεχνικής έχουμε προβλέψει να ληφθούν μια σειρά μέ-

τρων που θα διασφαλίζουν την αξιοπιστία της πιλοτικής μας έρευνας. Πιο συγκεκριμένα τα μέτρα αξιοπιστίας που λαμβάνονται υπόψη στην έρευνα μας έχουν ως εξής:

Ενημερώθηκε ο επικεφαλής του ερευνητικού προγράμματος για το σκοπό, τους στόχους, τις μεθόδους της πιλοτικής έρευνας και διαβεβαιώση ότι τα πρωτογενή δεδομένα που θα συλλεχθούν θα είναι ανώνυμα και δε θα χρησιμοποιηθούν για κανένα άλλο απολύτως σκοπό.

Οι άξονες και τα κριτήρια του ερωτηματολογίου είναι διατυπωμένα με σαφήνεια, οι οδηγίες συμπλήρωσης ξεκάθαρες, οι συνθήκες συλλογής των εμπειρικών δεδομένων ιδανικές και η αλληλεπίδραση ερευνητή-ερωτώμενου που θα επηρέαζε την αξιοπιστία η ελάχιστη δυνατή.

Έχουμε ενημερώσει και διαβεβαιώσει τους συνεργάτες του ερευνητικού προγράμματος, ότι θα τους ανακοινωθούν τα ευρήματα της πιλοτικής έρευνας και τα συμπεράσματα μας.

Τέλος με τη χρήση του προγράμματος ανάλυσης, επεξεργασίας και γραφικής απεικόνισης των αποτελεσμάτων εξασφαλίσαμε επιπλέον την αξιοπιστία της πιλοτικής μας έρευνας.

Αποτελέσματα ανάλυσης δεδομένων

Τα αποτελέσματα της έρευνας παρουσιάζονται σε αντιστοιχία με τους άξονες του ερωτηματολογίου.

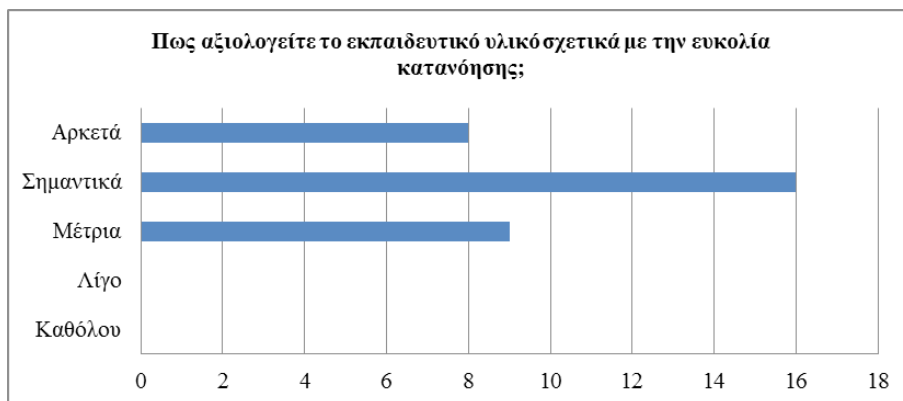
- *Τα ειδικά χαρακτηριστικά του δείγματος*

Από την ανάλυση του δείγματος προέκυψαν τα παρακάτω ευρήματα για τα χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων. Ως προς το φύλο συμμετείχαν 19 άνδρες (ποσοστό 59%) και 13 γυναίκες (ποσοστό 41%), με ηλικίες από 18 έως και πάνω από τα 45 έτη, πιο συγκεκριμένα 11 έχουν ηλικία 18 έως 30 έτη (ποσοστό 34%), 18 έχουν ηλικία 30 έως 45 έτη (ποσοστό 56%) και 3 είναι άνω των 45 ετών (ποσοστό 9%). Εκ των οποίων οι μισοί είναι έγγαμοι και οι μισοί άγαμοι. Ως προς τον τόπο διαμονής τους οι 26 κατοικούν σε αστικό κέντρο (ποσοστό 87%) και 4 σε χωριό (ποσοστό 13%). Σχετικά με την εργασιακή τους κατάσταση οι 22 εργάζονται (ποσοστό 69%), οι 7 είναι άνεργοι (ποσοστό 22%) και οι 3 συνεχίζουν τις σπουδές τους (ποσοστό 9%). Όσο αναφορά το επίπεδο μόρφωσής τους η συντριπτική πλειοψηφία κατέχει πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε ποσοστό 94% ενώ οι 12 από αυτούς κατέχουν και μεταπτυχιακό δίπλωμα, το υπόλοιπο 6% είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

- *Πρώτος άξονας, το εκπαιδευτικό υλικό και η πλατφόρμα υποστήριξης*

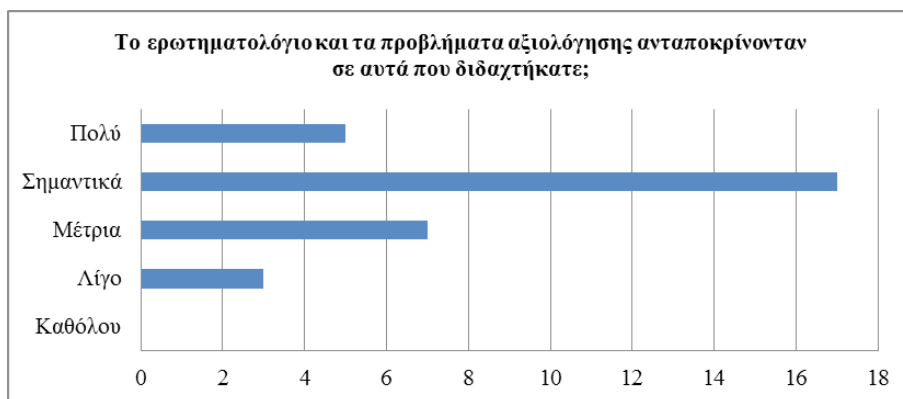
Σχετικά με την ευκολία κατανόησης του εκπαιδευτικού υλικού 16 από τους εκπαιδευόμενους (ποσοστό 48%) το αξιολογούν ως σημαντικά ικανοποιητικό, οι 8 (ποσοστό 24%) θεωρούν ότι είναι αρκετά σημαντικό, ενώ οι 9 (ποσοστό

27%) ως μέτρια ικανοποιητικό. (Γράφημα 1)

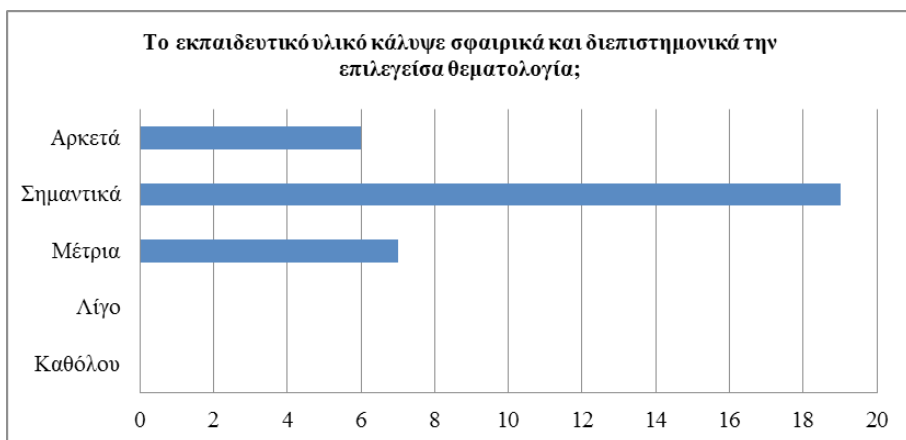
Γράφημα 1

Διερευνώντας το βαθμό ανταπόκρισης της διδαχθείσας ύλης, με τα προβλήματα και ερωτήματα αξιολόγησης της ύλης οι 17 συμμετέχοντες (ποσοστό 53%) τον θεωρούν σημαντικό, οι 5 (ποσοστό 16%) θεωρούν ότι υπήρξε πλήρης ανταπόκριση, ενώ το 29% θεώρησαν ότι ήταν μέτριος ή λίγος σε αριθμούς 7 και 3 αντίστοιχα εκπαιδευομένων. (Γράφημα 2)

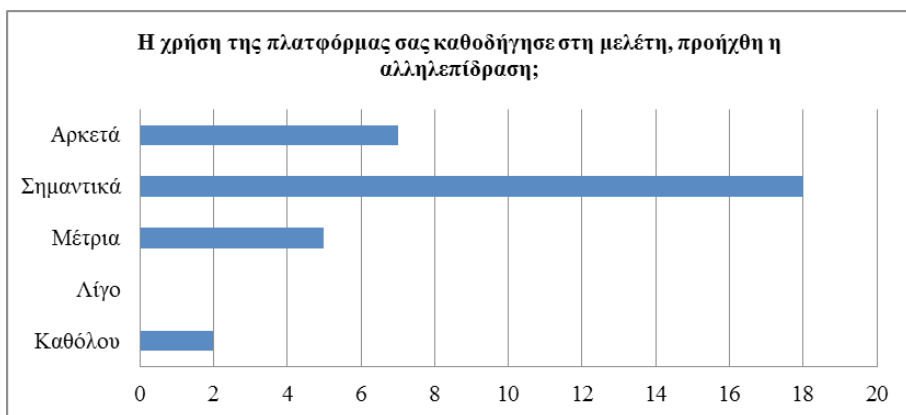
Γράφημα 2

Στην ερώτηση αν το εκπαιδευτικό υλικό κάλυψε σφαιρικά και διεπιστημονικά τη θεματολογία, 19 (ποσοστό 59%) απάντησαν σημαντικά, ενώ σε ποσοστό 19% τους κάλυψε απόλυτα και 7 (ποσοστό 22%) θεώρησαν ότι η εκπαιδευτική κάλυψη κινήθηκε σε μέτρια επίπεδα. (Γράφημα 3)

Γράφημα 3

Σχετικά με την πλατφόρμα εκπαίδευσης, αν μέσα από αυτή καθοδηγήθηκαν στη μάθηση και αν αποτέλεσε εργαλείο αλληλεπίδρασης οι δύο εκ των συμμετεχόντων την έκριναν ως κακή, οι 5 (ποσοστό 16%) τη βαθμολόγησαν ως μέτρια ενώ οι υπόλοιποι 25 (ποσοστό 56% και 22%) έκριναν την πλατφόρμα αρκετά και πολύ ικανοποιητικά αντίστοιχα. (Γράφημα 4)

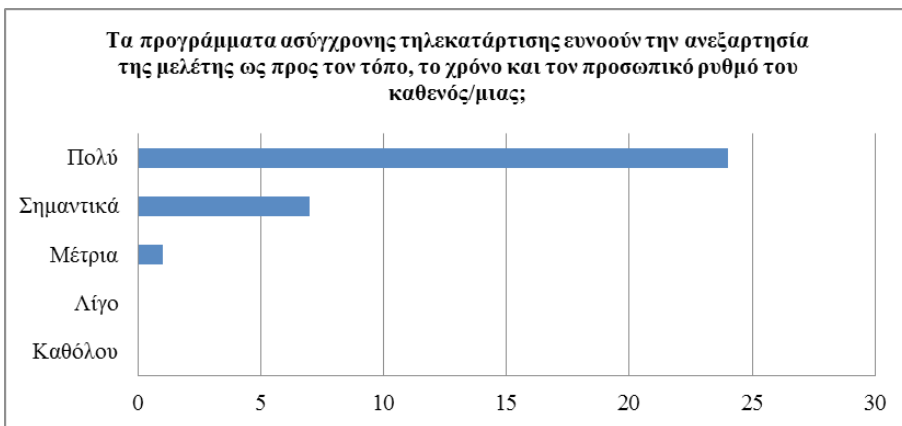

Γράφημα 4

- Δεύτερος άξονας, η εξ' αποστάσεως εκπαίδευση

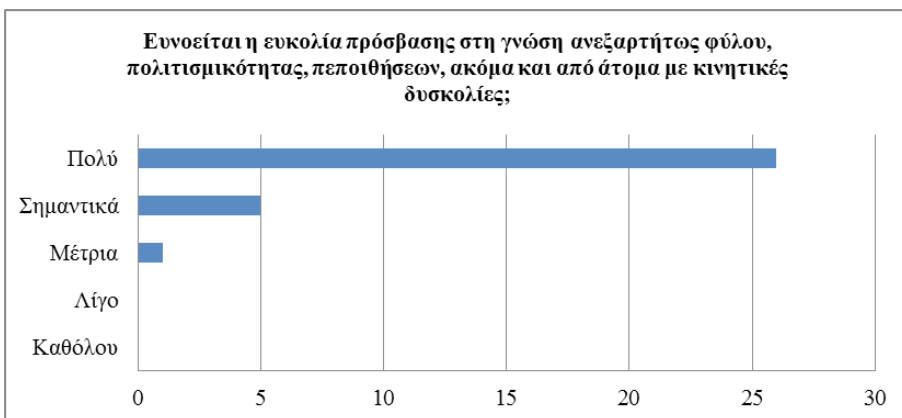
Στην πρώτη ερώτηση του τρίτου άξονα των ερωτήσεων, η συντριπτική πλειοψηφία 24 από τους 32 (ποσοστό 75%), θεωρούν ότι τα προγράμματα ασύγχρονης τηλεκατάρτισης όπως αυτό που συμμετείχαν ευνοούν στο μέγιστο βαθμό

την ανεξαρτησία της μελέτης ως προς τον χρόνο, τον τόπο και τον προσωπικό ρυθμό του καθενός. Οι 7 (ποσοστό 22%), θεωρούν ότι οι πιο πάνω παράγοντες ευνοούνται αρκετά ενώ μόλις ένας (ποσοστό 3%), απάντησε μέτρια. (Γράφημα 5)

Γράφημα 5

Στην ερώτηση αν με τη χρήση της ασύγχρονης τηλεκατάρτισης ευνοείται η ευκολία πρόσβασης στη γνώση ανεξαρτήτως φύλου, πολιτισμικότητας, πεποιθήσεων, ακόμα και από άτομα με κινητικές δυσκολίες οι 26 από τους 32 (ποσοστό 81%), απάντησαν στο μέγιστο βαθμό, 5 (ποσοστό 16%) απάντησαν αρκετά, ενώ μόνον ένας απάντησε μέτρια. (Γράφημα 6)

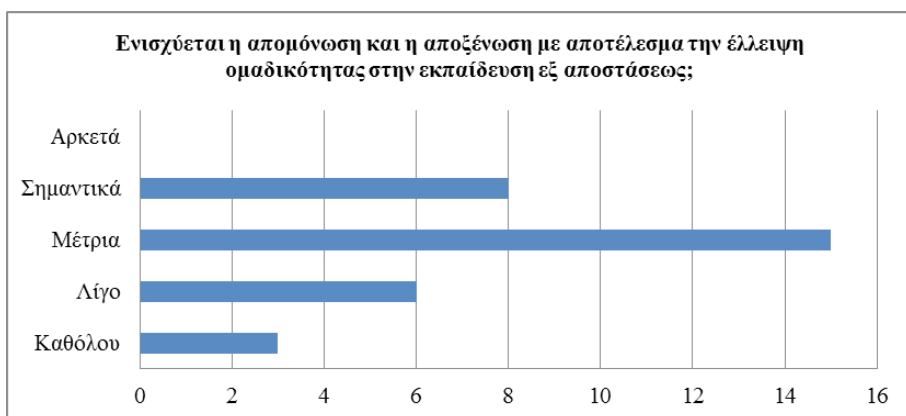
Γράφημα 6

Σχετικά με την υποβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτή και τον κίνδυνο αντικατάστασής του από τις νέες τεχνολογίες οι 14 (ποσοστό 44%) θεωρούν ότι ο κίνδυνος αυτός είναι μηδαμινός ή τουλάχιστον πολύ μικρός σε ποσοστό, οι 11 (ποσοστό 34%), κράτησαν μετριοπαθή στάση, ενώ οι υπόλοιποι 7 (ποσοστό 22%), θεωρούν τον κίνδυνο να ελλοχεύει σε αρκετό ή υψηλό επίπεδο. (Γράφημα 7).

Γράφημα 7

Στο ζήτημα της απομόνωσης και αποξένωσης με αποτέλεσμα την έλλειψη ομαδικότητας στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση, οι 15 (ποσοστό 47%) κρατούν ουδέτερη στάση, οι 8 (ποσοστό 25%) θεωρούν ότι αυξάνεται η έλλειψη ομαδικότητας σε αρκετά σημαντικό βαθμό, ενώ οι 6 (ποσοστό 19%) και οι 3 (ποσοστό 9%) κινούνται στα επίπεδα λίγο και καθόλου αντίστοιχα. (Γράφημα 8).

Γράφημα 8

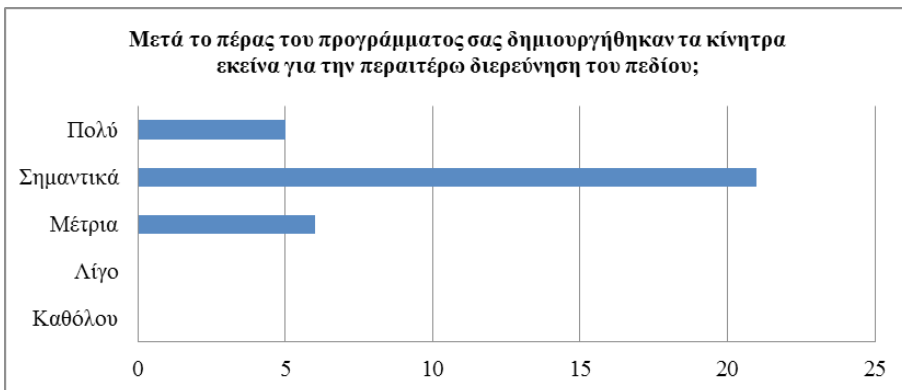
- *Τρίτος άξονας, ικανοποίηση κινήτρων και προσδοκιών*

Οι ερωτήσεις του τρίτου άξονα της έρευνας εξετάζουν το βαθμό που το πρόγραμμα τηλεκατάρτισης ικανοποίησε τις προσδοκίες και τα κίνητρα των εκπαιδευομένων, έτσι στην ερώτηση για ικανοποίηση των προσωπικών προσδοκιών οι 17 (ποσοστό 53%) θεωρούν ότι η θεματολογία τους κάλυψε σε σημαντικό βαθμό. Οι 3 (ποσοστό 9%) καλύφθηκαν απόλυτά, ενώ οι προσδοκίες των 10 (ποσοστό 31%) καλύφθηκαν σε μέτριο βαθμό και μόλις οι 2 (ποσοστό 6%) λίγο. (Γράφημα 9).

Γράφημα 9

Τα κίνητρα για την περαιτέρω διερεύνηση του πεδίου ερευνώνται στο επόμενο ερώτημα με τους 21 (ποσοστό 66%) να απαντούν ότι τους δημιουργήθηκαν σε σημαντικό βαθμό, οι 5 (ποσοστό 16%) απαντούν στο μέγιστο βαθμό, ενώ οι υπόλοιποι 6 (ποσοστό 19%) βρίσκονται σε μέτριο επίπεδο. (Γράφημα 10).

Γράφημα 10

Στην ερώτηση αν η γνώση που αποκόμισαν θα τους βοηθήσει επαγγελματικά, οι 13 (ποσοστό 42%) αξιολογούν σημαντικά, οι 5 (ποσοστό 16%) θεωρούν ότι θα βοηθηθούν πολύ στον επαγγελματικό τους χώρο, οι 9 (ποσοστό 29%) είναι ουδέτεροι, ενώ οι υπόλοιποι 4 (ποσοστό 13%) πιστεύουν ότι η βοήθεια που θα αποκομίσουν είναι χαμηλή. (Γράφημα 11).

Γράφημα 11

Η τελευταία αλλά όχι λιγότερο σημαντική ερώτηση του τρίτου άξονα ασχολείται με τη διερεύνηση των κινήτρων των συμμετεχόντων για την εκδήλωση ενδιαφέροντος παρακολούθησης του προγράμματος. Δίνοντας περισσότερες από μία απαντήσεις, το σημαντικότερο κίνητρο για την πλειονότητα σε ποσοστό 39% είναι η απόκτηση γνώσης, ως δεύτερο βασικότερο κίνητρο σε ποσοστό 26% είναι η δωρεάν συμμετοχή, ακολουθεί η ανάγκη κτήσης του πιστοποιητικού 23% και τέλος για επαγγελματικούς λόγους απαντά το 12%. (Γράφημα 12)

Γράφημα 12

Συμπεράσματα - Συζήτηση

Από την παρουσίαση και ανάλυση των ερευνητικών ερωτημάτων προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Είναι σαφής η θετική στάση των εκπαιδευομένων απέναντι στα ιδεώδη της ανοικτής και εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης, πολλώ δε μάλλον σε προγράμματα τηλεκατάρτισης, δηλαδή στη δυνατότητα ελεύθερης επιλογής του τόπου, του χρόνου και του ρυθμού μελέτης του μαθησιακού περιεχομένου. Το εύρημα αυτό ισχυροποιείται από το γεγονός ότι μέσω αυτών των προγραμμάτων σύμφωνα με την συντριπτική πλειοψηφία των απαντήσεων ευνοείται η ευκολία πρόσβασης στη γνώση ανεξαρτήτως φύλου, πολιτισμικότητας, πεποιθήσεων, ακόμα και από άτομα με κινητικές δυσκολίες, ερχόμενη να ενισχύσει τη μελέτη των Καλογιαννάκη, Μακρυγιαννάκη & Ποτηράκη (2011) για τη θετική στάση των εκπαιδευομένων ιδίας μορφής επιμορφώσεων.

Στον ίδιο άξονα ερωτήσεων αναδύεται η αίσθηση υποβάθμισης του ρόλου του εκπαιδευτή με κίνδυνο αντικατάστασής του από τις νέες τεχνολογίες, ενώ και το ποσοστό που λαμβάνει ο προβληματισμός για ενίσχυση της αποξένωσης και απομόνωσης με αποτέλεσμα την έλλειψη ομαδικότητας στην εξ' αποστάσεως εκπαίδευση δεν είναι αμελητέος. Σύμφωνα με τον Αναστασιάδη (2006) είναι καθοριστικής σημασίας ο σχεδιασμός του παιδαγωγικού πλαισίου αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευομένων, εκπαιδευτή και εκπαιδευτικού υλικού ενώ η τεχνολογία καλείται να υποστηρίξει τον παιδαγωγικό σχεδιασμό.

Οι εκπαιδευόμενοι στην πλειοψηφία τους αξιολόγησαν θετικά το εκπαιδευτικό υλικό σε σχέση με την ευκολία κατανόησης, κάλυψε σφαιρικά και διεπιστημονικά τη θεματολογία που επέλεξαν, κίνησε το ενδιαφέρον τους ενώ η χρήση της πλατφόρμας υποστήριξης της τηλεκπαίδευσης τους καθοδήγησε στη μελέτη και προήγαγε την αλληλεπίδραση. Όπως προκύπτει και από τη μελέτη των Καλογιαννάκη, Μακρυγιαννάκη & Ποτηράκη (2011), η θετική στάση των εκπαιδευομένων σε θέματα που άπτονται στο περιεχόμενο, στους εκπαιδευτικούς στόχους, στην αλληλουχία των διδακτικών ενοτήτων καθώς και στη φιλικότητα της πλατφόρμας είναι στοιχεία που ενισχύουν τη συνεργατικότητα και την επικοινωνία.

Στον τελευταίο άξονα των ερωτήσεων εξετάστηκαν τα κίνητρα και οι προσδοκίες των εκπαιδευομένων τόσο σε προσωπικό όσο και σε επαγγελματικό επίπεδο. Η πλειοψηφία συμμετείχε στο συγκεκριμένο πρόγραμμα για την απόκτηση γνώσης και λήψης του πιστοποιητικού, γεγονός που φανερώνει πόσο επιτακτικό είναι το ζήτημα της πιστοποίησης αλλά και εξαιτίας του ότι το πρόγραμμα ήταν από απόσταση, κάτι που τους βοήθησε να ανταπεξέλθουν τόσο στις απαιτήσεις του προγράμματος όσο και στις προσωπικές τους υποχρεώσεις. Το γεγονός ότι το πρόγραμμα προσφέρεται δωρεάν είναι σημαντικός παράγοντας παρότρυνσης

για συμμετοχή. Εάν η εκπαίδευση ήταν δωρεάν τότε η συμμετοχή θα ήταν καθολική και το όραμα της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης για την δυνατότητα πρόσβασης όλων στη γνώση και για ίσες ευκαιρίες θα γίνονταν πραγματικότητα, συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει και η έρευνα των Γιωτοπούλου, Τσιαούση & Γιωτοπούλου (2009).

Μέσα από τη συλλογή και επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας καθίσταται σαφές πως οι συνθήκες, είναι άκρως ευνοϊκές για μια ευέλικτη, ανοικτή εκπαίδευση, προσαρμοσμένη στα σύγχρονα κοινωνικά και οικονομικά δεδομένα, η οποία ξεπερνώντας τις όποιες δικές της αδυναμίες και αίροντας τους περιορισμούς του συμβατικού εκπαιδευτικού συστήματος μπορεί να μετουσιώσει σε πράξη τα χαρακτηριστικά και τη φιλοσοφία της. Επομένως, τίθεται επιτακτική η ανάγκη στροφής σε ευέλικτες, συμπληρωματικές μορφές προσφοράς της γνώσης.

Βιβλιογραφία

- Αναστασιάδης, Π., (2006). «Περιβάλλοντα Μάθησης στο Διαδίκτυο και Εκπαίδευση από Απόσταση», στο Α. Λιοναράκης, επιμ, Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση – Στοιχεία θεωρίας και πράξης. Αθήνα: Προπομπός.
- Γιωτοπούλου, Α., Τσιαούση, Λ., Γιωτοπούλου, Θ., (2009). «Κέντρο Δια Βίου Μάθησης από Απόσταση: Η εφαρμογή των προγραμμάτων του ΚΕ.ΔΒΜ. ΑΠ. στο Ν. Τρικάλων & τ' αποτελέσματα τους», διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://artemis.eap.gr/icodl2009/ICODL_5/My%20Webs/index.htm
- Εμμανουηλίδου, Κ., Αντωνίου, Π., Δερρή, Β., (2009). «Αντιλήψεις καθηγητών φυσικής αγωγής για τη διδακτική μεθοδολογία της σύγχρονης εξ αποστάσεως επιμόρφωσης», διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://artemis.eap.gr/icodl2009/ICODL_5/My%20Webs/index.htm
- Καλογιαννάκης, Μ., Μακρυγιαννάκη, Ε., Ποτηράκης, Α., (2011) «Αποτίμηση του προγράμματος Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών Ενηλίκων από Απόσταση: η περίπτωση της Περιφέρειας Κρήτης», διαθέσιμο στον ιστότοπο: <http://icodl.openet.gr/index.php/icodl/2011/schedConf/presentations>
- Κόκκος, Α., (1999). *Εκπαίδευση Ενηλίκων: Το πεδίο, οι Αρχές Μάθησης, οι συντελεστές*, (τομ. Α'), Πάτρα:Ε.Α.Π.
- Κυριαζή, Ν., (2002) «*Η Κοινωνιολογική Έρευνα*», Κριτική Επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαευαγγέλου, Χ., Αναστασιάδης, Π., Λάμπας, Π., (2007). «*Διερεύνηση των στάσεων και αντιλήψεων των ενηλίκων εκπαιδευομένων με πρόγραμμα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με χρήση των ΤΠΕ (e-learning)*», διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://artemis.eap.gr/icodl2007/files/Papaeuaggelou-Anastasiades_ICODL2007.pdf

- Παπακωνσταντίνου, Π., Πετρογιάννης, Κ., Σβολόπουλος, Β., (2005) Επιστημονική Επιμέλεια: Χατζηνικήτα, Β. *Εγχειρίδιο μελέτης: Απαντήσεις σε δραστηριότητες*, Πάτρα: ΕΑΠ.
- Σιδηρόπουλος, Δ., (2008). Διδακτορική διατριβή «*Σχεδίαση και ανάπτυξη περιβάλλοντος ιστού για ασύγχρονη εξ' αποστάσεως εκπαίδευσης με δυνατότητες εξατομικευμένης μάθησης*», διαθέσιμο στον ιστότοπο: <http://phdtheses.ekt.gr/eadd/?locale=el>
- Σωτηριάδης, Δ., (2011). «*Αλλαγή αντίληψης και στάσης ενήλικων μαθητών, στο μάθημα της πληροφορικής, με τη βοήθεια της Πλατφόρμας Moodle*», διαθέσιμο στον ιστότοπο: http://artemis.eap.gr/icodl2009/ICODL_5/My%20Webs/index.htm
- Bird, et all. (1996), μεταφ.: Φράγκου Ε.(1999), *Εγχειρίδιο μελέτης*, Πάτρα: ΕΑΠ
- Bryman, A.,(2004). *Social Research Methods*, 2nd Ed Oxford Publication.
- Cohen, L., Manion, L., Morrison, K., (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, Αθήνα:Μεταίχμιο
- Creswell, J., (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση*, Αθήνα:ΙΩΝ
- Jarvis, P., (2003). *Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση και Κατάρτιση*, Αθήνα:Μεταίχμιο.
- Oppenheim, A. N. (1992). *Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement*. London: Printer Publishers Ltd.
- Wilson, N., McLean, S. (1994). *Questionnaire Design: a Practical Introduction*. Newtown Abbey, Co. Antrim: University of Ulster Press.

Abstract

This research defines the issue of distance learning with the use of eLearning method through the International and Greek literature. Documenting the opinions and expectations of thirty-two undergraduate and graduate trainees from who becomes from various scientific areas. Assess the knowledge provided through the teaching material, the role of the instructor and the ease of access to knowledge, the degree of independence of the trainee and the satisfaction of his personal expectations.

Key words: asynchronous, distance learning, distance training, e-learning

Δημήτριος Τσιπιανίτης
Ηλεκτρονικός Μηχανικός, MSc. «Εκπαίδευση Ενηλίκων»
Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών, Πανεπιστήμιο Πατρών
Κοζάνης 69, Πάτρα
Τηλ.: 2610969860
e-mail: dtsipianitis@ece.upatras.gr